

แนวทางส่งเสริมการเล่นในเด็กออทิสติก

นพ.ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา
จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กออทิสติกได้เป็นอย่างดี คือ การส่งเสริมการเล่นให้เหมาะสมตามวัย ช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาการเล่นจากขั้นที่หยุดชะงักได้

เริ่มต้นด้วยการสร้างโอกาส ในการเล่นที่หลากหลาย ให้เด็กได้มีโอกาสเล่นของเล่นที่หลากหลาย หรือของเล่นเดิมในวิธีการเล่นที่แตกต่างจากเดิม โอกาสในการเล่นกับเด็กวัยเดียวกัน และเพื่อนเล่นที่หลากหลาย

ในการเล่นกับเด็ก ต้องจำไว้เสมอว่า เรากำลังร่วมเล่นกับเขา เล่นไปด้วยกัน แนะนำได้ แต่ไม่ใช่เราไปสอนเขาเล่นอย่างที่เรากำลังสอนเขาไป ควรใช้การสัมผัสและน้ำเสียงที่นุ่มนวลร่วมด้วย

โดยให้เด็กเล่นสิ่งของที่เขากำลังสนใจอยู่ในขณะนั้น เริ่มแนะนำวิธีการเล่นของเล่นชิ้นนั้นให้เด็กดู ถ้าเขาเล่นไม่เป็นในระยะแรกๆ อาจต้องช่วยโดยจับมือให้เด็กเล่นตามต้นแบบที่ทำให้ดู แล้วค่อยๆ ลดการช่วยเหลือลงเป็นแค่แตะมือบางครั้ง บอกให้ทำตามคำสั่ง ใช้ภาษาท่าทางโดยไม่ใช่เสียง จนเด็กเล่นเป็นในที่สุด

เมื่อเด็กมีการเล่นที่พัฒนาขึ้น ควรให้คำชม หรือรางวัล เพื่อเป็นกำลังใจแก่เด็กที่จะพัฒนาการเล่นที่หลากหลายต่อไป เช่น ยิ้ม พยักหน้า โอบกอด ชมเชย หรือให้ขนม เป็นต้น

ถ้าเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเล่น เช่น การทุบ ทำลาย ขว้างปาของเล่น ควรให้เด็กหยุดเล่นทันที แล้วนำเด็กมานั่งอยู่คนเดียวในมุมสงบ ประมาณ 2-3 นาที โดยไม่จำเป็นต้องดูว่า หรือตะโกนเสียงดังใส่เด็ก เมื่อสังเกตเห็นเด็กมีท่าที่สงบลง จึงค่อยให้เด็กเล่นใหม่ พร้อมทั้งเล่นให้ดูหรือเล่นด้วย และบอกให้เด็กรับรู้ว่าจะทำอย่างไรในเวลาที่เล่นของเล่นนั้น

ในขณะเดียวกันควรฝึกวินัยไปควบคู่กันด้วย ควรสอนให้เด็กเล่นของเล่นทีละชิ้น เมื่อต้องการเปลี่ยนไปเล่นของเล่นชิ้นใหม่ ให้เอาของเล่นเดิมที่เล่นแล้ว ไปเก็บเสียก่อน

ความปลอดภัยในการเล่นก็เป็นสิ่งสำคัญที่มองข้ามไม่ได้เช่นกัน อุบัติเหตุเกิดขึ้นได้เสมอ ไม่ควรปล่อยให้เด็กเล่นตามลำพังโดยไม่มีใครดูแล ควรเฝ้าดูในระยะห่างที่พอเหมาะ และควรเข้าไปเล่นด้วยเป็นระยะ

การส่งเสริมการเล่นในเด็กออกทีสติก ควรมีการกำหนดเป้าหมายในแต่ละขั้นให้ชัดเจน และเมื่อผ่านขั้นหนึ่งแล้วก็ส่งเสริมพัฒนาต่อไปอีกขั้น จนเด็กสามารถเล่นสมมติเป็น ในที่นี้ขอยกตัวอย่างการส่งเสริมการเล่น เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ต่อไป ดังนี้

การเล่นของเล่นประเภทยานพาหนะ (Vehicle Play)

ของเล่นประเภทยานพาหนะ เช่น รถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน เรือ ฯลฯ กำหนดเป้าหมายเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 เด็กสามารถเข็นรถ รถไฟ และทำเสียงประกอบที่เหมาะสมได้ สอนให้เล่นโดยทำต้นแบบให้ดูก่อน (Modeling) จากนั้นให้เด็กเล่นเลียนแบบ เช่น เข็นรถไฟแล้วส่งเสียงประกอบ “ปื้นๆ กระฉิก กระฉัก” กระตุ้นให้เด็กทำตามแบบ

ขั้นที่ 2 เด็กสามารถจัดการกับสิ่งกีดขวางที่เกิดขึ้นระหว่างเล่นได้ โดยให้นำของเล่นชิ้นอื่น เช่น สัตว์ หรือรถคันอื่น มากีดขวางทางเดินรถของเด็ก กระตุ้นให้เด็กขับชนแล้วทำเสียงประกอบ “ตุ้ม” หรือกระตุ้นให้เด็กตะโกนบอก “หลบหน่อย” “หลีกทางด้วย”

ขั้นที่ 3 เด็กสามารถสื่อสารกับสิ่งกีดขวางที่เกิดขึ้นระหว่างเล่นได้ โดยนำสัตว์มาพูดคุยกับเด็ก กระตุ้นให้เกิดการโต้ตอบ เช่น เอว้ามาเดินใกล้ๆ ร้อง “มอมมอ” แล้วถามว่า “เล่นด้วยได้ไหม” “ฉันทกำลังหิว จะมาหาหญ้ากินแถวนี้”

ขั้นที่ 4 เด็กสามารถสมมติของเล่นของตนเอง กำลังคุยกับของเล่นอื่นได้ ให้เสียงรถร้อง บื้นๆ ในขณะที่กำลังคุยกับของเล่นชิ้นอื่น ทำท่าเคลื่อนไหวรถไปมาขณะที่พูดคุย หนักรถของเด็กหันหน้าไปทางด้านหน้าของเล่นชิ้นอื่น บทสนทนาในการเล่น เช่น

ผู้สอน “สวัสดีเจ้ารถน้อย”

เด็ก “สวัสดีครับแม่ว้าว สบายดีไหม”

ผู้สอน “สบายดี จะไปเที่ยวไหนหรือเจ้ารถน้อย”

เด็ก “ผมจะไป..... ครับ”

ผู้สอน “เที่ยวให้สนุกนะ”

การเล่นชุดทำครัว (kitchen)

ของเล่นชุดทำครัว เช่น กะทะ เต้า หม้อหุงข้าว เขียง ฯลฯ เป็นของเล่นที่เด็กส่วนใหญ่สนใจ และสนุกกับการรับประทานอาหารได้อีกหลังจากทำครัวเสร็จแล้ว กำหนดเป้าหมายเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 เด็กมีประสบการณ์ในการทำครัวของจริง โดยให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการทำครัวของจริงก่อน เช่น บั่นแป้ง ใส่ส่วนผสม เครื่องปรุงต่างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 เด็กเล่นชุดทำครัวของเล่นด้วยของใช้จริงบางอย่าง เช่น หม้อ จาน ชาม ช้อน หรืออาหารจริงบางอย่าง ร่วมกับการสมมติ โดยสมมติใส่อาหารปลอมลงในกะทะของเล่น เปิดเตาแล้วทำท่าผัดแบบสมมติ พอเสร็จแล้วเทใส่จานอาหารจริงๆ ที่เด็กคุ้นเคยหรือใช้อยู่ประจำ แล้วสมมติการทานอาหารอย่างเอร็ดอร่อย

ขั้นที่ 3 เด็กเล่นสมมติทำครัวด้วยอาหารปลอมๆ ตามจินตนาการได้ โดยกระตุ้นให้เด็กเปิดฝาหม้อ ใส่อาหารปลอมๆ ลงไป แกล้งทำเป็นดม หรือชิมรสชาติอาหาร สมมติผ้าเช็ดหม้อให้สะอาด โดยทำให้เด็กดูเป็นตัวอย่างก่อน แล้วให้เด็กทำตามบทที่บอกให้ทำ ช่วยกันทำ อย่าปล่อยให้เด็กมองดูอย่างเดียว

ขั้นที่ 4 เด็กเล่นบทบาทสมมติกับเพื่อน ในการทำครัวได้ โดยนำเด็กคนอื่นเข้ามาเล่นทำครัวด้วย กระตุ้นให้เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมในการเล่นกับกลุ่มแทนการเล่นกับผู้สอนโดยตรง

เอกสารอ้างอิง

Beyer, J., & Gammeltoft, L. (2003). **Autism and play**. London : Jessica Kingsley Publishers.

Fernie, D. (2006). **Play and Piaget**. (Online). Available URL:

<http://www.kidsource.com/kidsource/content2/nature.of.childs.play.html>

Holmes, E., & Willoughby, T. (2005). Play behaviour of children with autism spectrum disorders. **Journal of Intellectual & Developmental Disability**, 30(3): 156-164.

Jordan, R. (2003). Social play and autistic spectrum disorders: a perspective on theory, implications and educational approaches. **Autism**, 7(4): 347-60.

Owen, M. (Ed.). (1998). **The effect of disabilities on play skills** (Online). Available URL:

<http://www.pediatricsservices.com/parents/pc-28.htm>

Westby, C. (1980). **Play and autism** (Online). Available URL: <http://www.autismteachingtools.com>

ทวีศักดิ์ ลีริวัฒน์เรขา. **แนวทางส่งเสริมการเล่นในเด็กออทิสติก**. [Online] 2550; Available from: URL: <http://www.happyhomeclinic.com/au33-autistic-play-promotion.htm>